

УДК 004.8:[378.016:81'28]

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2024-108-11>

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КРАЇНОЗНАВСТВО»

Співаковська Євгенія Олександрівна,
докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова
Херсонський державний університет
spivakovska@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7974-4736

Бибик Тетяна Григорівна,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»
Херсонський державний університет
tanya_bibik@ukr.net
orcid.org/0009-0008-4238-4125

Розвиток вищої освіти в умовах сьогодення тісно пов'язаний зі штучним інтелектом. Його вплив сьогодні настільки глобальний, що не залишається сумніву в раціональності й необхідності запровадження на всіх рівнях освіти. **Мета статті** полягає у визначенні ролі та значення використання штучного інтелекту, зокрема чату GPT, у процесі опанування англійської мови у закладах вищої освіти з дисципліни «Країнознавство». Для досягнення мети було використано такі **методи дослідження**, як порівняльний та системний аналіз наукових джерел із даної проблематики, синтез та узагальнення, аналіз наявних підходів до використання штучного інтелекту на заняттях з англійської мови, а також опис попередніх етапів експерименту. **Результати**. У статті порушено питання результативності використання штучного інтелекту в освітню практику здобувачів вищої освіти. Наведено різні підходи до визначення поняття «штучний інтелект». Зокрема, організовано і проведено констатувальний етап експерименту та узагальнено його результати. Дані проведеного експерименту свідчать про те, що застосування чату GPT сприяє глибшому та ефективнішому закріпленню іншомовного матеріалу та активізує саморозвиток учасників освітнього процесу. Окрім того, даний підхід до навчання дає змогу більш ефективно вирішувати цілу низку дидактичних завдань, зокрема: формувати і вдосконалювати навички формулювання запитань; збільшувати словниковий запас, як активний так і пасивний, лексикою сучасної англійської мови; формувати стійку мотивацію студентів до іншомовної діяльності. За результатами дослідження зроблено **висновки**: сьогодні ми спостерігаємо важливий фокус розвитку штучного інтелекту та застосування у сфері освіти, це є результатом стрімкого розвитку технологій штучного інтелекту, які відкривають велике коло різноманітних можливостей особистості в різних видах діяльності. Зокрема, застосування чату GPT у процесі опанування змісту дисципліни «Країнознавство» показало значну результативність у вивченні англійської мови.

Ключові слова: чат GPT, чат-бот, промт, Інтернет-енциклопедія з країнознавства, словниковий запас, переваги III, недоліки III.

USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE DURING STUDYING THE DISCIPLINE OF GEOGRAPHY

Spivakovska Evgenia Oleksandrivna,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of English Philology and World Literature named after
Professor Oleg Mishukov
Kherson State University
spivakovska@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-7974-4736

Bibyk Tatiana Hryhorivna,
Obtaining the third (educational and scientific) level of higher education
specialties 011 Educational, pedagogical sciences,
Kherson State University
tanya_bibik@ukr.net
orcid.org/0009-0008-4238-4125

The development of higher education in today's conditions is closely related to artificial intelligence. Today, its influence is so global that there is no doubt about the rationality and necessity of its implementation at all levels of education. **The purpose of the article** is to determine the role and significance of using artificial intelligence, in particular the GPT chat, in the process of learning English in institutions of higher education in the discipline of «Local Studies». To achieve the goal, such research methods were used as comparative and systematic analysis of scientific sources on this issue, synthesis and generalization, analysis of existing approaches to the use of artificial intelligence in English classes, as well as a description of the previous stages of the experiment. **Results.** The article raises the question of the effectiveness of the use of artificial intelligence in the educational practice of students of higher education. Various approaches to defining the concept of artificial intelligence are presented. In particular, the ascertainment phase of the experiment was organized and conducted and its results were summarized. The data of the conducted experiment indicate that the use of GPT chat contributes to a deeper and more effective consolidation of foreign language material and activates the self-development of participants in the educational process. In addition, this approach to learning allows you to more effectively solve a number of didactic tasks, in particular, to form and improve the skills of formulating questions; to increase the vocabulary, both active and passive, with the vocabulary of modern English; to form a stable motivation of students for foreign language activity. The results of the study **concluded:** today we are observing an important focus of artificial intelligence development and application in the field of education. This is the result of the rapid development of artificial intelligence technologies, which open up a wide range of diverse opportunities for individuals in various types of activities. In particular, the use of GPT chat in the process of mastering the content of the discipline «Local Studies» has shown significant effectiveness in learning English.

Key words: *ChatGPT, chatbot, prompt, experiment, internet encyclopedia for country studies, vocabulary, English teaching methodology, AI advantages, AI disadvantages.*

Вступ. Сьогодні в освітньому процесі вищої школи поширюються інноваційні інструменти, які кожний по-своєму надають можливість здобувачам вищої освіти підвищувати свою раціональність і продуктивність в освітній діяльності. ШІ та ChatGPT мають багато переваг для самореалізації. Однак є і побоювання – «поява ШІ та ChatGPT вплинуть на академічну доброчесність і якість навчання студентів... Технологія ШІ не керується поняттями моралі чи доброчесності, а отже, усю відповідальність покладено на користувача» (Андрощук та ін., 2024). Науковці акцентують увагу на тому, що «перед освітянами постає необхідність вкотре переглянути та критично оцінити підходи до навчання, зважити всі переваги та недоліки використання ШІ в освітньому процесі» (Андрощук та ін., 2024).

Використання штучного інтелекту під час вивчення іноземної, зокрема англійської, мови привертає увагу науковців та методистів як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. Сьогодні відомі праці таких вітчизняних дослідників, як І. Довженко, Н. Новохатська, О. Загородня, Л. Морська, І. Зачепа, В. Грицишина, Н. Габрусєва, А. Шевченко, Г. Андрощук та ін. Проте визначенню ролі штучного інтелекту, зокрема особливостям використання чату GPT під час вивчення дисципліни «Краєзнавство», поки що приділено недостатньо уваги.

Мета статті полягає у визначенні ролі та значення використання штучного інтелекту, зокрема чату GPT, у процесі опанування англійської мови у закладах вищої освіти з дисципліни «Країнознавство». Нами використано низку методів, зокрема аналіз

наукової літератури, узагальнення інформації, спостереження, результати первинного етапу експерименту узагальнено і зроблено висновки.

Результати дискусії. Як відомо, штучний інтелект (ШІ) (artificial intelligence – AI) розуміють як властивість автоматичних систем брати на себе окремі функції інтелекту людини, наприклад вибирати й ухвалювати оптимальні рішення на основі раніше одержаного досвіду й раціонального аналізу зовнішніх дій (Савченко, 2017).

Водночас науковці характеризують штучний інтелект як науку і технологію, здатну відтворити процеси мислення людського мозку і направити їх на створення й обробку різних комп'ютерних програм, інтелектуальних машин, які здатні цілком замінити чи спростити людську роботу; також як сферу інформатики, що займається розробленням інтелектуальних комп'ютерних систем, тобто систем, що володіють можливостями, які ми традиційно пов'язуємо з людським розумом (Піжук, 2019: 42). Існує визначення штучного інтелекту і в такій інтерпретації: здатність цифрових пристроїв виконувати ті завдання, що властиві розумним істотам (Візнюк, 2021: 15).

Одним з інструментів ШІ є GPT – чат-бот, який навчений розуміти підтекст розмови і генерувати свої відповіді, щоб вони звучали природно. Він має здатність комунікувати з людьми та давати розгорнуті відповіді на їхні запитання. При цьому його відповіді не здаються такими, що їх написав робот, він імітує реальні розмови і здатний пояснювати, запам'ятовувати те, що йому говорили раніше під час розмови; генерувати ідеї, коли його запитують, та навіть просити вибачення, коли не має відповіді чи надав неадекватну відповідь.

Розглянемо деякі варіанти використання чату GPT у вивченні англійської мови, зокрема дисципліни «Країнознавство»:

- Можна звертатися за допомогою до чату виправляти помилки, при цьому краще звертатися саме англійською мовою. Якщо буде допущено помилку, у наступному повідомленні GPT вкаже на неї. Якщо щось не зрозуміло, можна звернутися з проханням пояснити детальніше, а також попросити бот показати більше речень, де є приклади потрібної конструкції, або поставити додаткові запитання.

- GPT здатен допомогти навчитися краще писати тексти англійською. Для цього можна спробувати написати власний текст певної тематики і попросити чат-бот зробити те ж саме, а далі порівняти їх: знайди сильні боки у своєму варіанті та запозичити щось із тексту, створеного нейромережею.

- Складати й усучаснити план навчання.
- Сприймати чат як свого language partner, з ким можна попрактикуватися у спілкуванні.

Формувати певні платформи для навчання тощо.

Нами було проведено дослідження з проблеми використання здобувачами вищої освіти GPT із вивчення дисципліни «Країнознавство». Зазначимо, що в ході проведення даного дослідження було використано матеріали унікальної Інтернет-енциклопедії, розробленої професором Херсонського державного університету Євгенією Співаковською (<http://engstudy.kspu.edu>). Адже в даній енциклопедії окремо представлено розділ про спорт як США, так і Великої Британії: «Culture: Sport; Music; Cinema; Literature; Science; Theatres». Щоб перевірити ефективність знань учасників експерименту, їм потрібно було пройти тестування, яке будувалося за матеріалами енциклопедії та результати якого наведено вище.

Експеримент складався з двох етапів. На першому студенти працювали з базовими знаннями. На другому етапі в пошуку відповідей на семінарські заняття було запропоновано використовувати чат GPT, працюючи над заданою темою. Результати обох етапів було оцінено за допомогою тестів, які дали змогу порівняти рівень засвоєння матеріалу та ефективність використання цифрових технологій. Результати нами узагальнено в табл. 1.

Як бачимо, за результатами другого опитування отримано достатньо високі показники, практично на два бали порівняно з першим опитуванням. Це говорить про високу функціональність чату GPT, про результативність реалізації компетенції, що дає змогу працювати в чаті, сформованість навички формулювати запитання та критично оцінювати зміст відповідей. Таким чином, практика застосування чату GPT виявилася продуктивною і має свої перспективи в опануванні іноземної мови здобувачами вищої освіти.

Уважаємо за необхідність наголосити про коректність побудови запиту, тобто промту. Prompts у контексті ChatGPT – фрагмент тексту, який передається моделі як вхідні дані й надає напрям для її відповіді. Підказка, або prompts, може бути запитанням, твердженням або набором інструкцій. Саме через них задається контекст для вирішення завдання чи просто розмови. Для цього потрібно мати базові знання з побудови запитань англійською мовою. Окрім того, важливо дотримуватися таких правил (Гончаренко, 2023):

- Чітко визначати завдання чи мету розмови. Саме людина має задати напрям.

- Надати максимум довідкової інформації в запиті або вказати контекст, який необхідний для розуміння завдання.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика результатів тестування студентів

№ з/п	Кількість отриманих балів за результатами першого тестування	Кількість отриманих балів за результатами другого тестування
1	10	9,57
2	6,19	9,19
3	5,24	9,60
4	5,24	9,59
5	6,67	9,19
6	7,14	9,18
7	8,57	9,33
8	7,14	9,6
Середній бал:	7	9,4

• Використовувати конкретні приклади і навпаки – намагатися уникати загальних та абстрактних понять, адже система може їх просто не врахувати.

• Не слід використовувати занадто складну мову або технічний жаргон.

• Варто слідкувати за тим, аби не включати кілька завдань в один запит. Короткі завдання система розуміє краще. Тут важливо розділяти додаткову інформацію і саме запитання. У довідці може бути велика кількість даних, однак саме формулювання того, що ви хочете отримати від системи, має бути лаконічним і прямолинійним (Гончаренко, 2023).

Також у ході експерименту було проведено підсумкове анкетування студентів щодо ролі ШІ в освітньому процесі, зокрема під час вивчення країнознавства (рис. 1).

Як бачимо, 87,5% опитуваних зазначили, що вивчення дисципліни «Країнознавство» є важливим аспектом у вдосконаленні знань та навичок використання іноземної мови та в розумінні особливостей культури англійських країн. 75% опитуваних зауважили, що самостійний пошук інформації для практичних занять із країнознавства займає у них понад дві години. А тому 87% опитуваних зауважили, що використання новітніх технологій, у тому числі штучного інтелекту, здатне допомогти в організації освітнього процесу, зокрема в самостійній роботі студента, і саме стільки ж опитуваних уже активно використовують ШІ у своєму навчанні. А 50% студентів використовують чат GPT під час підготовки практичних завдань до дисципліни «Країнознавство».

У ході даного опитування було з'ясовано переваги у використанні ШІ. Від здобувачів вищої освіти нами отримано такі відповіді: швидкість підготовки до занять, актуальна інформація, допомога в поглибленні знань. На думку 71,4% опитаних, творчі завдання з дисципліни «Країнознавство» змотивували

бажання глибше вивчити тему, а 28,6% респондентів зазначили, що дані завдання зацікавили їх до вивчення освітніх компонентів. Усі 100% опитуваних переконані, що дисципліна «Країнознавство» за своїм змістом і методами здатна покращити якість і результативність вивчення іноземної мови. На думку всіх без винятку респондентів, їх задовольняють структура та наповнення творчих завдань. Також усі опитувані зазначили, що штучний інтелект допомагає їм у підготовці до практичних занять.

Серед переваг використання штучного інтелекту здобувачі вищої освіти відзначили швидкість знаходження інформації, але зауважили, що платформа Moodle є незручною для роботи.

Серед недоліків використання штучного інтелекту здобувачами вищої освіти названі такі:

- певні неточності у відповідях;
- інколи надання науково не перевіреної або ж навіть недостовірної інформації;
- брак інформації з певних тем.

Однак, як показала практика, застосування чату GPT сприяє глибшому та ефективнішому закріпленню іншомовного матеріалу та активізує саморозвиток учасників освітнього процесу. Окрім того, запровадження інноваційного інструментарію в освітній процес дає змогу більш ефективно вирішувати цілу низку дидактичних завдань, зокрема формувати і вдосконалювати навички формулювання запитань; збільшувати словниковий запас, як активний, так і пасивний, лексичною грамотністю сучасної англійської мови; формувати стійку мотивацію до іншомовної діяльності; дотримуватися принципів академічної доброчесності тощо.

Нами визначено деякі поради для здобувачів вищої освіти під час організації самостійної роботи. Серед них:

ChatGPT може допомогти користувачеві покращити текст. Окрім того, можна спочатку

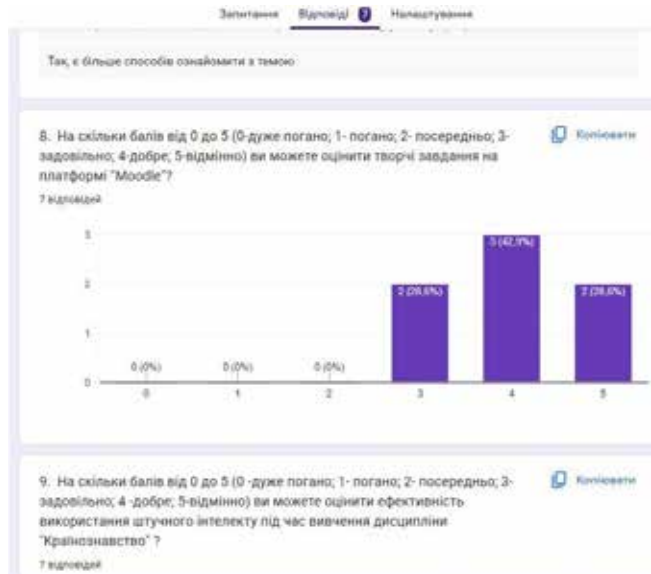
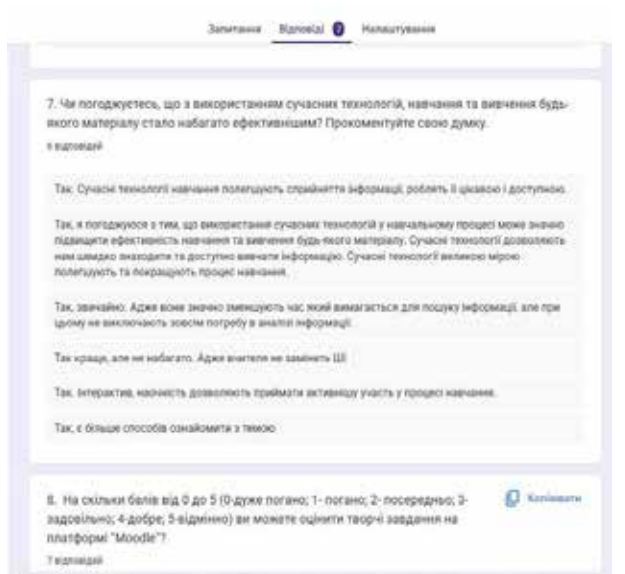
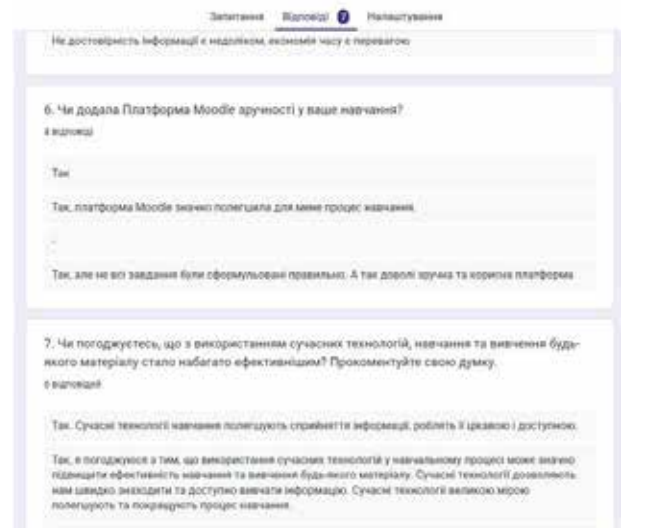
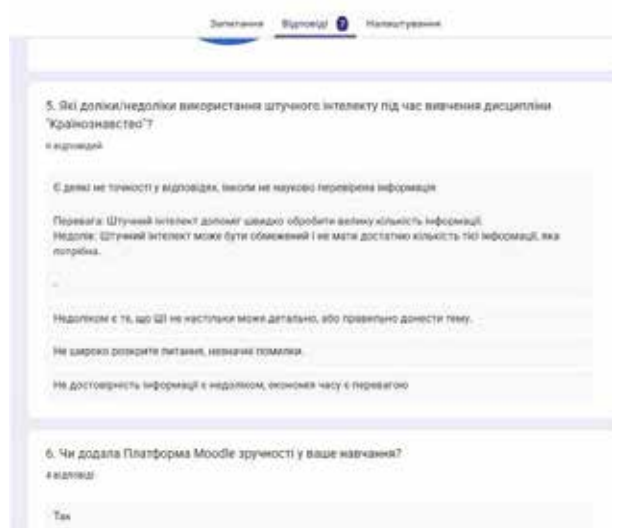

Рис. 1. Підсумкове анкетування щодо ролі ШІ у вивченні країнознавства

написати потрібний текст власноруч, а потім дати таке ж завдання ШІ. Після цього порівняти тексти і знайти переваги та недоліки у власному варіанті, а також визначити, що можна запозичити з тексту ШІ. Але треба звернути увагу на те, що під час використання ChatGPT у цих цілях не слід просто копіювати його тексти, адже це не покращить навички того, хто навчається.

ChatGPT може виправити помилку в тексті. Це дасть змогу проаналізувати виправлення та звернути увагу на те, як можна покращити граматику, структуру речень і зв'язність тексту. Якщо буде важко зрозуміти помилку, можна попросити детальнішого пояснення або поставити йому додаткові запитання. Можна попросити ШІ підготувати різноманітні вправи, наприклад на знання граматики, указавши необхідну кількість речень для перевірки й таким способом удосконалювати свої знання. За допомогою ШІ можна покращити свою вимову, попросивши його про фонетичну транскрипцію слів чи добірку слів зі схожими звуками. Хоча можливий і інший варіант: попросити його порадити ресурси, які допоможуть удосконалювати вимову. Під час роботи з ChatGPT рекомендується сприймати його як партнера, з яким можна практикувати іноземну мову (Чат GPT: що це таке та як він допоможе вивчати англійську, 2024).

Незважаючи на переваги, які надає вивчення мови за допомогою ChatGPT, існують і недоліки. І це потрібно пам'ятати, щоб уникнути помилок. По-перше, ШІ може не володіти актуальною інформацією, тому що навчався на інформації, яка була раніше. По-друге, якість його відповідей залежатиме від якості запитів. Не треба забувати, що чим детальніше ми формуємо запит, тим краще він відповідь на нього (Сісяк, 2016).

Хоча ChatGPT здатен допомогти покращити знання, важливо практикувати англійську мову різними способами, а саме: користуватися мовними програмами, слухати подкасти, переглядати іспаномовні фільми, розмовляти з носіями мови, читати закордонну пресу. Отже, комплексний підхід забезпечить ефективніші результати та всебічне вивчення мови.

Ще одна серйозна проблема, на яку ми вже звертали увагу, – це академічна доброчесність. Наукові роботи, написані за допомогою штучного інтелекту, можуть призвести до плагіату, оскільки GPT може надавати інформацію, що є доступною в мережі, але без відповідних посилань на використані джерела.

Тому академічна доброчесність та штучний інтелект у викладанні іноземних мов не мають протидіяти один одному. Штучний інтелект має стати якісним інструментом, доповненням, що має використовувати викладач для донесення

знань. Викладач, своєю чергою, має досліджувати питання впливу штучного інтелекту на якість робіт та сприяти розвитку у здобувачів критичного мислення щодо використання штучного інтелекту у навчанні.

ШІ також викликає серйозні соціальні проблеми: коли машини стануть більш розумними, вони зможуть виконувати більше завдань, ніж раніше виконували люди. Це може призвести до значної втрати робочих місць.

Висновки. Використання штучного інтелекту у вивченні англійської мови, зокрема опанування змісту дисципліни «Країнознавство», відкриває нові можливості для нашого дисертаційного дослідження. У нашому доробку з'ясовано, що ШІ-алгоритми здатні допомогти здобувачам вищої освіти сформуванню більш глибокого знання англійської мови та усвідомити розуміння складних культурних феноменів. Результати опитувань, спостережень, виконаних творчих завдань показали реальний потенціал можливостей здобувачів у саморозвитку за допомогою застосування чату GPT.

У майбутньому відповідно до мети нашого дослідження буде організовано пошук аргументів і фактів для обґрунтування запитання: чи може штучний інтелект створювати віртуальні середовища, у яких здобувачі вищої освіти можуть практикувати свої знання з країнознавства, наприклад спілкуватися з віртуальними носіями мови?

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрощук А.Г., Малюга О.С. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. *International Science Journal of Education and Linguistics*. 2024. Vol. 3. № 2. Р. 27–35. doi: 10.46299/j.isjel.20240302.04.
2. Брутман А., Наумчук Т. Штучний інтелект на заняттях з іноземної мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2023. № 1(23). С. 211–218.
3. Використання штучного інтелекту в освіті / І.М. Візнюк та ін. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2021. Вип. 59. С. 14–22.
4. Гончаренко Д. Прописуємо prompts для максимально ефективних діалогів з ChatGPT. URL: <https://hostpro.ua/blog/ua/prompts-for-the-most-effective-dialogs-with-chatgpt> (дата звернення: 11.03.2024).
5. Піжук О.І. Штучний інтелект як один із ключових драйверів цифрової трансформації економіки. *Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3. С. 41–46.
6. Савченко А.С., Синельников О.О. Методи та системи штучного інтелекту : навчальний посібник. Київ : НАУ, 2017. 190 с.
7. Сісяк П. Штучний інтелект – революція, надія чи утопія? URL: <https://www.imena.ua/blog/ai-revolution> (дата звернення: 11.03.2024).

8. Чат GPT: що це таке та як він допоможе вивчати англійську. URL: <https://solid.com.ua/chat-gpt-shcho-tse-take-ta-iak-vin-dopomozhe-vyvchaty-anhliysku/> (дата звернення: 10.03.2024).

9. Чат-бот GPT для вивчення англійської. URL: <https://englishprime.ua/uk/chat-bot-gpt> (дата звернення: 10.03.2024).

REFERENCES

1. Androshchuk Alina Hennadiivna, Maliuha Oleksandr Serhiiovych. Vykorystannia shtuchoho intelektu u vyshchii osviti: stan i tendentsii. International Science Journal of Education and Linguistics. Vol. 3, No. 2, 2024, pp. 27–35. doi: 10.46299/j.isjel.20240302.04.

2. Brutman A., Naumchuk T. Shtuchnyi intelekt na zaniattiakh z inozemnoi movy za profesiinym spriamuvanniam u zakladakh vyshchoi osvity. Suchasni doslidzhennia z inozemnoi filolohii. 2023. № 1(23). S. 211–218.

3. Vizniuk I.M., Buhlai N.M., Kutsak L.V., Polishchuk A.S., Kylyvnyk V.V. Vykorystannia shtuchoho intelektu v osviti. Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. 2021. Vyp. 59. S. 14–22.

4. Honcharenko D. Propysuiemo prompts dlia maksimalno efektyvnykh dialohiv z ChatGPT. URL: <https://hostpro.ua/blog/ua/prompts-for-the-most-effective-dialogs-with-chatgpt> (data zvernennia: 11.03.2024).

5. Pizhuk O.I. Shtuchnyi intelekt yak odyn iz kliuchovykh draiveriv tsyfrovoy transformatsii ekonomiky. Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia. 2019. № 3. S. 41–46.

6. Savchenko A.S., Synelnikov O.O. Metody ta systemy shtuchoho intelektu: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv napriamu pidhotovky 6.050101 «Kompiuterni nauky» K.: NAU, 2017. 190 s.

7. Sisiak P. Shtuchnyi intelekt – revoliutsiia, nadiia chy utopiia? URL: <https://www.imena.ua/blog/ai-revolution> (data zvernennia: 11.03.2024).

8. Chat GPT: shcho tse take ta yak vin dopomozhe vyvchaty anhliysku. URL: <https://solid.com.ua/chat-gpt-shcho-tse-take-ta-iak-vin-dopomozhe-vyvchaty-anhliysku/> (data zvernennia: 10.03.2024).

9. Chat-bot GPT dlia vyvchennia anhliiskoi. URL: <https://englishprime.ua/uk/chat-bot-gpt> (data zvernennia: 10.03.2024).

Стаття надійшла до редакції 21.10.2024.

The article was received 21 October 2024.